

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Dziecka
Marek Michalak

Warszawa, 07 lutego 2018 roku

ZSS.422.8.2018.AG

Pan
Mateusz Morawiecki
Prezes Rady Ministrów

sytuacja życiowa osób z niepełnosprawnością jest wypadkową wielu czynników. Wyznaczają ją zarówno posiadane kwalifikacje czy sytuacja rodzinna, jak i sytuacja ekonomiczna kraju, obowiązujące regulacje prawne a także kierunek polityki społecznej. Te ostatnie czynniki tj.: legislacja i polityka społeczna, regulujące prawa osób z niepełnosprawnością, stanowią istotną makrospołeczną ramę, określającą miejsce tych osób w społeczeństwie.

Przyjęta w 2006 r. przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych¹ to bez wątpienia ważny krok społeczności międzynarodowej w kierunku określenia i uznania nowoczesnego podejścia do niepełnosprawności - od podejścia opiekuńczego i charytatywnego do tworzenia społeczeństwa i środowiska otwartego dla wszystkich, włączającego i wyrównującego szanse, opartego na prawach człowieka.

Podkreślić należy, że 6 września 2017 r. minęło 5 lat od ratyfikowania przez Polskę Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, jednak do tej pory Polska nie podpisała ani

¹ Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych i protokół fakultatywny do niej zostały przyjęte przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych 13 grudnia 2006 r., na mocy rezolucji nr 61/106. Konwencja i protokół zostały otwarte do podpisu 30 marca 2007 r. dla państw oraz dla organizacji integracji regionalnej. Jest pierwszym międzynarodowym aktem prawnym, który odnosi się kompleksowo do osób niepełnosprawnych na całym świecie, co istotnie podchodzi w sposób podmiotowy do osób z niepełnosprawnością, dając im pełną możliwość korzystania ze wszystkich praw i obowiązków, przysługujących innym obywatelom.

nie ratyfikowała Protokołu fakultatywnego do Konwencji², który przewiduje, że każda osoba, która czuje się pokrzywdzona w wyniku działań instytucji państwowych niezgodnych z jej postanowieniami może zwrócić się o pomoc do Komitetu do spraw praw osób niepełnosprawnych.

Jako Rzecznik Praw Dziecka chcę przypomnieć, że miarą sprawności i poziomu rozwoju państwa jest stosunek do osób z niepełnosprawnościami. Zgodnie z art. 23 ust. 3 Konwencji o Prawach Dziecka³ Polska zobowiązała się do otaczania dzieci niepełnosprawnych szczególną troską, w tym – do zapewnienia normalnego życia w warunkach gwarantujących im godność, umożliwiających im osiągnięcie niezależności oraz ułatwiających aktywne uczestnictwo w życiu społeczeństwa, a ratyfikując Konwencję o prawach osób niepełnosprawnych⁴ zgodnie z art. 7 zobowiązała się do podejmowania wszelkich niezbędnych środków, aby zapewnić dzieciom z niepełnosprawnościami pełne korzystanie z fundamentalnych swobód i praw człowieka na równych zasadach z innymi dziećmi.

Konwencja precyzując zasady i standardy przestrzegania praw człowieka wobec osób z niepełnosprawnościami, określiła jednocześnie podstawowe reguły ładu społecznego, których przestrzeganie jest koniecznym warunkiem urzeczywistnienia zaleceń Konwencji.

Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych zgodnie z brzmieniem art. 87 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej stanowi w Polsce źródło powszechnie obowiązującego prawa, a na mocy art. 91 ust. 2 ma ona pierwszeństwo przed ustawami, których nie można pogodzić z jej treścią. W praktyce jednak rzadko postanowienia Konwencji stają się podstawą rozstrzygnięć w indywidualnych sprawach obywateli. Oznacza to, że gwarancje ochrony praw osób z niepełnosprawnościami oraz skuteczność postanowień umowy międzynarodowej ulegają znacznemu osłabieniu. Powyższe w konsekwencji dla osoby z niepełnosprawnością może oznaczać brak efektywnych mechanizmów ochrony pozwalających na dochodzenie praw przyznanych w drodze Konwencji.

Protokół fakultatywny (rezolucja A/RES/61/106) ustanawia dwa dodatkowe mandaty dla Komitetu:

- odbiór i rozpatrywanie indywidualnych skarg,

² Committee on the Rights of Persons with Disabilities - Concluding observations on the initial report of the European Union (CRPD/C/EU/CO/1)

³ przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r. (Dz. U. z 1991 r. poz. 526, z późn. zm.)

⁴ Dz. U. z 2012 r. poz. 1169

- podejmowanie dochodzeń w przypadku wiarygodnych dowodów poważnych i systematycznych naruszeń Konwencji.

Zgodnie z postanowieniami wskazanego powyżej protokołu każda osoba, która czuje się pokrzywdzona w wyniku działań instytucji państwowych niezgodnych z postanowieniami Konwencji może zwrócić się o pomoc do Komitetu do spraw praw osób niepełnosprawnych. Jednocześnie warunki formalne przewidziane dla złożenia zawiadomienia powinny skutecznie chronić państwo-stronę przed nieuzasadnionymi zarzutami lub roszczeniami o czym stanowi art. 2 Protokołu fakultatywnego do Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych⁵.

Protokół fakultatywny został ratyfikowany przez 92 państwa⁶. W swoich zaleceniach pod adresem UE, która od grudnia 2010 r. pozostaje stroną Konwencji, Komitet do spraw praw osób niepełnosprawnych wezwał także Unię do ratyfikacji Protokołu fakultatywnego⁷.

W tym miejscu podkreślić należy, że Konwencja jest aktem, który bardzo silnie akcentuje samodzielność i niezależność osób z niepełnosprawnością, potrzebę stwarzania im możliwości udziału w procesach decyzyjnych. Te wszystkie czynniki odgrywają istotną rolę w życiu, szczególnie młodego pokolenia. Dzieci z niepełnosprawnością powinny mieć zapewnione pełne korzystanie z wszystkich praw człowieka i podstawowych wolności na równych zasadach z innymi dziećmi. Konieczność ratyfikacji Protokołu przez Polskę jest podyktowana potrzebą zaakcentowania wagi ochrony praw osób z niepełnosprawnością oraz tempa wdrażania praw w praktykę społecznych zachowań przy użyciu mechanizmu kontroli przewidzianego Protokołem.

Jestem przekonany, że ratyfikacja Protokołu fakultatywnego będzie kolejnym krokiem Polski ku tworzeniu społeczeństwa i środowiska otwartego dla wszystkich, włączającego i wyrównującego szanse. Okres 5 letni wydaje się okresem wystarczającym, by podjąć kolejne działania, które przyczynią się do dalszej poprawy sytuacji osób z niepełnosprawnościami.

Bez wątpienia na całym społeczeństwie spoczywa zbiorowa odpowiedzialność za dokonanie modyfikacji środowiska dla pełnego uczestnictwa osób z niepełnosprawnością,

⁵ Komitet nie rozpoznaje skarg anonimowych, wyraźnie bezpodstawnych lub niewystarczająco uzasadnionych. Niedopuszczalne są także zawiadomienia w sprawach, w których nie zostały wyczerpane wszystkie dostępne odwoławcze środki krajowe, a także w sprawach, które były już rozpatrywane przez Komitet lub są przedmiotem postępowania w ramach innej międzynarodowej procedury ochrony praw człowieka

⁶ Dane za: <https://www.un.org/development/desa/disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities/convention-and-optional-protocol-signatures-and-ratifications.html>

⁷ Committee on the Rights of Persons with Disabilities - Concluding observations on the initial report of the European Union (CRPD/C/EU/CO/1), pkt 6-7

w szczególności dzieci, we wszystkich dziedzinach życia społecznego. Nie mniej jednak powodzenie w tym zakresie zależeć będzie w dużej mierze od tego, jak zdefiniowana zostanie rola Państwa i związane z nią zadania.

W związku z powyższym na podstawie art. 10a i art. 11 ustawy z dnia 6 stycznia 2000 r. o Rzeczniku Praw Dziecka (Dz. U. z 2017 r. poz. 922) proszę o podjęcie działań zmierzających do ratyfikowania Protokołu fakultatywnego do Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych.

Z wyrazami szacunku
Marek Piński